Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

# Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt lausuntoamme otsikon asiassa, minkä johdosta esitämme seuraavaa:

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia ja kumottavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 12 luku, julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 § sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 13 §.

Muutokset koskisivat ansiopäivärahan määrää, palkansaajan työssäoloehdon kertymistä sekä kuntien velvollisuutta järjestää kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus eräille työttömille työnhakijoille.

Ansiopäivärahan tason osalta esityksessä ehdotetaan, että päivärahan määrää porrastettaisiin niin, että ansiopäiväraha alenisi työttömyyden pitkittyessä. Esityksen mukaan ansiopäivärahaa alennettaisiin ensimmäisen kerran, kun työttömyyspäivärahaa on maksettu 40 työttömyyspäivältä ja toisen kerran, kun sitä on maksettu 170 työttömyyspäivältä. Ensimmäisen portaan kohdalla ansiopäiväraha alenisi 20 prosenttia ja toisen kohdalla 25 prosenttia suhteessa siihen ansiopäivärahaan, joka perustuu työssäoloehdon ajalta kertyneeseen ansiopäivärahan perusteena olevaan palkkaan. Ansiopäivärahan leikkaus ei siis kertautuisi.

Päivärahan alentaminen tehtäisiin alentamalla ansio-osaa tai korotettua ansio-osaa niin paljon, että perus- ja ansio-osasta muodostuva ansiopäiväraha alentuisi kokonaisuudessaan edellä todetun verran. Ansiopäiväraha ei kuitenkaan voisi olla pienempi kuin peruspäiväraha tai peruspäiväraha korotettuna työllistymistä edistävien palveluiden ajalta maksettavalla korotusosalla.

Työttömyyspäivärahan perusteena olevia palkansaajan työssäoloehtoa koskevia säännöksiä muutettaisiin niin, että palkkatuettu työ ei jatkossa pääsääntöisesti lainkaan kerryttäisi työssäoloehtoa. Pääsäännön estämättä alentuneesti työkykyisen työllistämiseksi solmittu palkkatuettu työ kuitenkin kerryttäisi työssäoloehtoa. Tällöin työssäoloehtoa ei kuitenkaan kerryttäisi

palkkatuetun työn ensimmäiset 10 kuukautta. Näissä tilanteissa, nykytilaa vastaavasti, työssäoloehdossa huomioitaisiin 75 prosenttia työssäoloehtoa kerryttävistä kuukausista.

Työssäoloehdon kertymisen sijasta työllistyminen palkkatuetussa työssä olisi peruste pidentää palkansaajan työssäoloehdon tarkastelujaksoa. Tämä vastaa nykytilaa siltä osin kuin palkkatuettu työ ei nykyisin kerrytä työssäoloehtoa.

Esityksessä ehdotetaan myös, että palkkatuettu työ voitaisiin ottaa kokonaisuudessaan huomioon täytettäessä eräitä työttömyysturvaseuraamuksia tai kerrytettäessä työmarkkinatuen odotusaikaa. Nykyisin näissä tilanteissa huomioidaan vain se osa palkkatuetusta työstä, joka kerryttää työssäoloehtoa.

Edelleen esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi eräistä ikäsidonnaisista työttömyysturvan poikkeussäännöksistä. Esityksen mukaan palkansaajan työssäoloehtoa ei kerryttäisi sellainen kuntoutus-, koulutus- tai työntekomahdollisuus, joka kunnan on velvollisuus järjestää ikää koskevat ehdot täyttävälle työttömälle työnhakijalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan on päättymässä. Koska tällaisen velvoitteen perusteella järjestettävä palkkatukityö tai palvelu ei jatkossa voisi kerryttää työssäoloehtoa, kunnan velvoitteita koskevat säännökset esitetään kumottavaksi. Samoin kumottaisiin ne ansiopäivärahan suuruutta koskevat suojasäännökset, jotka liittyvät näihin ikäsidonnaisiin poikkeussäännöksiin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi 58 vuotta täyttäneitä koskeva suojasäännös, jonka perusteella palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahan taso ei voi alentua, jos henkilö täyttää työssäoloehdon täytettyään mainitun ikärajan.

Esityksessä ehdotetaan myös tehtäväksi eräitä palkansaajan työssäoloehdon pidentymiseen liittyviä muutoksia omavastuuajan asettamista ja palkansaajan ansiopäivärahan perusteena olevan palkan uudelleen määrittelyä koskeviin säännöksiin.

Esitys perustuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan, jossa hallitus sitoutuu julkisen talouden rahoitusaseman kohentamiseksi vahvistamaan julkista taloutta toimenpidekokonaisuudella, joka vahvistaa julkista taloutta nettomääräisesti kuudella miljardilla eurolla vuoden 2027 tasossa. Neljä miljardia tästä on tarkoitus toteuttaa menosopeutuksilla ja kaksi miljardia työllisyyttä parantavilla toimenpiteillä. Tämän esityksen toimenpiteet ovat osa kannustinloukkujen purkamisen kokonaisuutta, ja niillä tavoitellaan nettomääräisesti noin 298 miljoonan euron menosopeutusta sekä noin 18 700 henkilön työllisyyskasvua. Työllisyyden kasvun arvioidaan

vahvistavan julkista taloutta noin 458 miljoonalla eurolla. Yhteensä julkisen talouden arvioidaan vahvistuvan noin 756 miljoonalla eurolla

Esitys liittyy valtion vuoden 2024 ensimmäiseen lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.9.2024.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Suomen Yrittäjät ry:llä on ollut mahdollisuus kommentoida esitystä valmistelun aikana. Olemme myös jättäneet ministeriölle asiassa lausunnon lausuntokierroksella.

Ottaen huomioon huoltosuhteen heikkenemisen ja julkiseen talouteen syntyneen merkittävän rakenteellisen alijäämän, pidämme välttämättömänä, että hallitus tekee toimia, jotka vahvistavat julkista taloutta, lisäävät työllisyyttä ja jarruttavat velkaantumista.

Ansiopäivärahan porrastamisessa on kyse ennen kaikkea kannustinloukkujen purkamisesta. Muutos parantaisi työnteon kannustimia ja valtiovarainministeriön arvion mukaan työllisyys kasvaisi 12 700 henkilöllä, kun otetaan huomioon ikäsidonnaisten poikkeusten poisto kohderyhmän kokoa pienentävänä tekijänä. Tällä joukolla tulotaso paranisi heikkenemisen sijaan. Ehdotetuilla muutoksilla työttömän työnteon kannusteet paranevat, jolloin paranee myös työvoiman saatavuus, mitä voidaan pitää yritysten näkökulmasta positiivisena asiana.

Ansiopäivärahan porrastus tulisi koskemaan myös yrittäjien työttömyyskassassa itsensä vakuuttaneita yrittäjiä. Vaikkakin yrittäjän ansioturvan rahoitus poikkeaa palkansaajan vastaavasta, pidämme perusteltuna, että myös yrittäjyydestä työttömäksi jääneitä kannustetaan työllistymään nykyistä aiemmasta ajankohdasta lukien, jolloin myös tältä osin sekä työvoiman saatavuus paranee että julkinen talous vahvistuu. Yhdenmukainen linja työntekijän kanssa etuuden saamisedellytyksissä helpottaa myös myöhemmin hallituskaudella mahdollisesti/toivottavasti säädettävän työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamista. Ehdotetun muutoksen seurauksena on mahdollista, että yrittäjien työttömyyskassassa vakuuttaminen ei ole yrittäjien näkökulmasta enää yhtä kannattavaa, kun nykyisin ja näin yhä useampi yrittäjyydestä työttömäksi jäävä henkilö päätyy peruspäivärahalle tai työmarkkinatuelle. Toisaalta muutos voi myös vaikuttaa yrittäjän työttömyysvakuutuksen hintaan alentavasti.

Ansiopäivärahan tason porrastus alentaa suorana vaikutuksena julkisen talouden menoja noin 149 miljoonalla eurolla kun huomioidaan vaikutukset täydentäviin etuuksiin ja veroihin. Ansiopäivärahan tason porrastukseen liittyvän työllisyysvaikutuksen 12 800 työllistä arvioidaan vahvistavan

julkista taloutta noin 314 miljoonalla eurolla. Arviossa on otettu huomioon aiempien muutosten sekä tässä esityksessä ehdotettujen muiden muutosten vaikutukset. Pelkän porrastamisen vaikutukset olisivat suuremmat, mikäli muita ehdotettuja muutoksia ei tehtäisi. Pidämme perusteltuna ja kannatettavana porrastaa ansioturva hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla.

Työssäoloehdon kertyminen palkkatuetusta työstä voi johtaa siihen, että palkkatukea käytetään ensisijaisesti työttömyysetuuden saamiseksi eikä polkuna työllistyä avoimille työmarkkinoille. Tämä ei ole palkkatuen tarkoituksen mukaista. Palkkatuettuun työhön työllistyminen olisi jatkossakin taloudellisesti kannattavaa, sillä pääsääntöisesti työjakson ajalta saatava palkkatulo olisi korkeampi kuin työttömyysetuus. Ehdotetut muutokset toisivat palkkatuetun työn työssäoloehdon näkökulmasta saman arvoiseksi työllistymistä edistävien palveluiden kanssa. Ne toisivat myös säästöjä julkiselle taloudelle ja lisäisivät työllisyyttä. Pidämme esitettyjä muutoksia palkkatuella tuetun työllistymisen huomioimisesta työttömyysturvassa perusteltuina ja kannatettavina.

Ottaen huomioon myös muille ehdotetuille muutoksille luotettavasti arvioidut, positiiviset vaikutukset julkiseen talouteen ja työllisyyteen, pidämme myös niitä perusteltuina ja kannatettavina.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Hellstén
työmarkkina-asioiden päällikkö